

FRAZEOLOGIK BIRLIKLARNI O‘QITISH TEXNOLOGIYASI

Akbarova Mohinur Alisher qizi

Farg‘ona Davlat Universiteti Pedagogika kafedrası o‘qituvchisi

Adxamova Shirin Farhodjon qizi

Toshkent Webster Universiteti Magistranti

Annotatsiya

Ushbu maqolada frazeologik birliklarni o‘qitishning zamonaviy yondashuvlari, ularni o‘quvchilarga samarali yetkazish texnologiyalari hamda til ta’limida frazeologizmlarning kommunikativ va madaniy ahamiyati yoritilgan. Shuningdek, dars jarayonida innovatsion usullardan, axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan va interaktiv metodlardan foydalanishning afzalliklari tahlil etiladi.

Kalit so‘zlar: frazeologik birlik, o‘qitish texnologiyasi, innovatsion metod, nutqiy kompetensiya, interfaol o‘qitish, madaniy kompetensiya, AKT, kommunikativ yondashuv.

Kirish

Bugungi globallashuv davrida tilni mukammal o‘rganish nafaqat grammatik bilimlarni, balki tilning madaniy va milliy xususiyatlarini chuqur anglashni ham talab qiladi. Shu nuqtayi nazardan, frazeologik birliklar o‘rganilayotgan tilning milliy ruhini, xalqning qadriyatlarini, tarixiy tajribasini va mentalitetini o‘zida mujassam etadi. Ular orqali o‘quvchi tilda mavjud obrazli ifodalarni, metaforik ma’nolarni va emotsional bo‘yoqdorlikni o‘zlashtiradi. Frazeologizmlarni o‘qitish jarayoni o‘ziga xos metodika va texnologik yondashuvni talab etadi, chunki ularni so‘zma-so‘z tarjima qilib tushunish ko‘pincha noto‘g‘ri talqinlarga olib keladi. Shu sababli, o‘qituvchi frazeologik birliklarni o‘rgatishda ularning semantik, stilistik, madaniy hamda kommunikativ jihatlarini birgalikda tahlil etishi lozim. Hozirgi kunda ingliz tili ta’limida interaktiv texnologiyalar, kommunikativ metodika, muammoli o‘qitish va AKTdan foydalanish jarayonlari tobora kengayib bormoqda.

International Conference on Medical Science, Medicine and Public Health

Hosted online from Jakarta, Indonesia

Website: econfseries.com

30th October, 2025

Shu bois frazeologik birliklarni o'qitish texnologiyasini takomillashtirish, uni o'quvchilarning nutqiy kompetensiyasini rivojlantirish vositasi sifatida qo'llash dolzarb ilmiy masala hisoblanadi.

Asosiy qism

Frazeologik birliklarni o'qitish texnologiyasi o'quvchi shaxsiga yo'naltirilgan, interfaol yondashuvga asoslangan tizim bo'lishi zarur. Dars jarayonida frazeologizmlarni izohli o'rganish bilan cheklanmasdan, ularni real kommunikativ vaziyatlarda qo'llashga e'tibor qaratish muhimdir. Masalan, "brainstorming" (aqliy hujum), "role play" (rol o'ynash), "pair work" (juftlikda ishlash) kabi metodlar orqali o'quvchilar frazeologizmlarni nutqda tabiiy tarzda qo'llashni o'rganadilar.

Frazeologik birliklarni o'rganishda quyidagi bosqichlar muhim ahamiyat kasb etadi:

1. Tanishuv bosqichi – o'qituvchi yangi frazeologik birlikni kontekstda taqdim etadi, uning ma'nosi, kelib chiqishi, qo'llanish sohasi tushuntiriladi.
2. Mashq bosqichi – o'quvchilar frazeologik birliklarni turli gaplarda, vaziyatli mashqlarda, test va o'yinlar orqali mustahkamlaydi.
3. Qo'llash bosqichi – o'quvchi frazeologizmlarni o'z nutqida erkin ishlatishga o'tadi, ya'ni yozma va og'zaki muloqot jarayonida ularni tabiiy tarzda qo'llaydi.

2. Frazeologik birliklarni o'qitishdagi zamonaviy texnologiyalar

a) Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT). AKTdan foydalanish frazeologizmlarni vizual, audio va kontekstual jihatdan tushunishga yordam beradi. Masalan:

- Video darslar orqali frazeologizmlarning haqiqiy nutqda ishlatilishini kuzatish.
 - Onlayn lug'atlar va interaktiv platformalar yordamida frazeologizmlarning tarjimai, kelib chiqishi va sinonimlarini o'rganish.
 - Quizlet, Kahoot, Wordwall kabi onlayn o'yinlar orqali mustahkamlash.
- Bunday yondashuv o'quvchilarni qiziqtiradi va ularning eslab qolish jarayonini tezlashtiradi.

International Conference on Medical Science, Medicine and Public Health

Hosted online from Jakarta, Indonesia

Website: econfseries.com

30th October, 2025

b) Interfaol texnologiyalar. Interfaol metodlar frazeologizmlarni real muloqot jarayonida o‘rganish imkonini beradi. Quyidagi usullar eng samarali hisoblanadi:

- “Aqliy hujum” (Brainstorming) – ma’nosi noma’lum iboralarning taxminiy talqinini topish.
- “Rol o‘ynash” (Role play) – iboralarni hayotiy vaziyatlarda qo‘llash.
- “Juftlikda ishlash” (Pair work) – bir iboraning ma’nosini tushuntirish orqali hamkorlikni rivojlantirish.

c) Loyiha asosida o‘qitish (Project-based learning) Bu texnologiya o‘quvchilarda ijodkorlik va mustaqil fikrlashni rivojlantiradi.

Masalan:

- “Eng qiziqarli frazeologizmlar lug‘atini yaratish”
- “Frazeologizmlar ishtirokida mini-hikoyalar yozish”
- “Milliy va inglizcha frazeologizmlarni qiyosiy tahlil qilish” loyihalari orqali o‘quvchilar tahlil ko‘nikmalarga ega bo‘ladilar.

d) Muammoli o‘qitish texnologiyasi. Bu yondashuv o‘quvchilarga fikrlash, taxmin qilish va yechim topish imkonini beradi. O‘qituvchi ma’nosi tushunarsiz bo‘lgan frazeologik iborani beradi, o‘quvchilar esa kontekst asosida uning ma’nosini topadilar. Shu orqali ular mantiqiy tafakkurni rivojlantiradilar.

e) Kontekstual yondashuv. Frazeologizmlarni o‘rganishda ularni faqat so‘z birikmasi sifatida emas, balki real nutqiy kontekstda o‘zlashtirish zarur. Shu sababli, darslarda dialog, hikoya, videolavha yoki maqolalarda ishlatilgan iboralar asosida tahlil o‘tkazish tavsiya etiladi.

Frazeologizmlarni o‘qitishda multimedia vositalari (videodarslar, audio matnlar, onlayn lug‘atlar) va axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish o‘quvchilarning qiziqishini oshiradi. Masalan, ingliz tilidagi “to break the ice”, “once in a blue moon”, “hit the nail on the head” kabi frazeologizmlarni qisqa videolavhalar orqali tahlil qilish ularning ma’nosini ongli o‘zlashtirishga yordam beradi. Shuningdek, o‘qituvchi frazeologik birliklarni ona tili bilan qiyoslab o‘rganish usulini qo‘llasa, o‘quvchilar semantik o‘xshashlik va farqlarni aniqlash orqali yanada chuqurroq tahlil qilish imkoniyatiga ega bo‘ladilar. Masalan, ingliz tilidagi “to kill two birds with one stone” iborasi o‘zbek tilidagi “bir o‘q bilan ikki quyovni urmoq” frazeologizmi bilan ma’nodoshdir. Frazeologizmlarni o‘qitishda

International Conference on Medical Science, Medicine and Public Health

Hosted online from Jakarta, Indonesia

Website: econfseries.com

30th October, 2025

kontekstual yondashuv asosiy o‘rinda turadi. Har bir ibora o‘zining konteksti, vaziyati, nutqiy ohangi bilan o‘rganilgandagina u haqiqiy kommunikativ qiymat kasb etadi. Shu sababli, dars jarayonida o‘quvchilarga real hayotiy vaziyatlarga oid matnlar, dialoglar, hikoyalar asosida mashqlar berish tavsiya etiladi.

Bundan tashqari, frazeologik birliklarni o‘qitishda loyiha asosida o‘qitish (project-based learning) metodini qo‘llash ham samarali natija beradi. Masalan, o‘quvchilar kichik guruhlarda “Eng ko‘p ishlatiladigan frazeologizmlar lug‘atini tuzish”, “Frazeologizmlar ishtirokidagi hikoya yozish” kabi topshiriqlarni bajarish orqali mustaqil fikrlash va ijodiy yondashuvni rivojlantiradilar.

Xulosa

Frazeologik birliklarni o‘qitish texnologiyasi til o‘rganish jarayonida kommunikativ, interaktiv va innovatsion metodlarning uyg‘unlashuvini talab etadi. O‘qituvchi darsni o‘quvchi shaxsiga yo‘naltirilgan tarzda tashkil etar ekan, ularning tahliliy fikrlash, nutqiy faollik va madaniy kompetensiyasini rivojlantiradi. Zamonaviy axborot texnologiyalari, vizual materiallar va madaniyatlararo taqqoslash yondashuvi frazeologizmlarni o‘zlashtirish jarayonini yanada samarali va qiziqarli qiladi. Frazeologik birliklarni o‘qitish texnologiyasini takomillashtirish – bu nafaqat lingvistik bilimlarni chuqurlashtirish, balki til o‘rganish jarayonini ijodiy va madaniy jihatdan boyitish demakdir. Shu bois mazkur yo‘nalishda olib boriladigan metodik tadqiqotlar ta’lim sifatini oshirishda muhim o‘rin tutadi. Shu bois, ularni o‘qitish jarayonida innovatsion yondashuvlar, AKT vositalari, loyiha asosidagi o‘qitish hamda kontekstual metodlardan samarali foydalanish zarur. Bunday texnologiyalar frazeologizmlarni o‘zlashtirishni faqat nazariy bilim sifatida emas, balki amaliy kommunikativ vosita sifatida shakllantiradi. Kelgusida bu yo‘nalishda o‘quv dasturlarini yanada takomillashtirish, o‘quvchilarning yosh va til darajalariga mos multimedia resurslarini ishlab chiqish, shuningdek, milliy frazeologizmlarni chet tili ta’limiga integratsiya qilish muhim ilmiy-amaliy vazifalardan biridir.

International Conference on Medical Science, Medicine and Public Health

Hosted online from Jakarta, Indonesia

Website: econfseries.com

30th October, 2025

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Abdullayeva D. Frazelogizmlarni o‘qitishning metodik asoslari. – Toshkent, 2020.
2. Malla Ochilov. Muallim – qalb me’mori. – Toshkent, 2019.
3. Richards, J. & Rodgers, T. Approaches and Methods in Language Teaching. – Cambridge University Press, 2014.
4. Karimov I.A. Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent, 2008.
5. Xudoyberdiyeva N. Til ta’limida frazeologik birliklarni o‘rgatishning samarali usullari. – Samarqand, 2022.